

Rozhovor s viceguvernerom NBS Ludovítom Ódorom: Tvárou v tvár

26. 10. 2018; Televízna stanica STV2; Vince Rác

Tvárou v tvár: Lajos Ódor, viceguverner Národnej banky Slovenska

(26. 10. 2018; Televízna stanica STV 2, Tvárou v tvár; 15.30; por. 1/1; Vince Rác / Vince Rác)

Vince Rác, moderátor:

"Môj dnešný hosť je presvedčený o tom, že k životu sú potrebné dve veci: Kompas a švajčiarsky nožík, aby človek vždy vedel, kam smeruje a aké je riešenie.

Hoci je ešte mladý, má prestížne, zodpovedné povolanie. Je jedným z tých, čo dohliadajú na štátne prasiatko. On mimoriadne prísne. Tvárou v tvár ekonóm a viceguverner Národnej banky Slovenska Lajos Ódor."

Redaktorka:

"Lajos Ódor sa narodil v roku 1976 v Komárne. Pochádza z robotníckej rodiny, preto sa už v rannom veku naučil vážiť si všetko, čo má, ale aj to, že nie je hanba vyhrnúť si rukávy, ak chce človek dosiahnuť viac. Prvý stupeň základnej školy absolvoval vo Veľkých Kosihách. Druhý stupeň v Okoličnej na Ostrove. Ako dieťa chcel byť futbalistom, s priateľmi často naháňal loptu, no mal rád aj hlavolamy. A uvažoval aj nad tým, že bude učiteľ. Po základnej škole jeho kroky viedli na maďarské gymnázium v Komárne, kde sa začal serióznejšie venovať matematike a fyzike, ktoré vnímal ako vzrušujúce hlavolamy. Hovorí, že gymnázium mu dalo kompas a švajčiarsky nožík. Kompas mu ukázal, kade sa pobrať, a nožík mu pomáha riešiť rozličné problémy. Bol sporivé dieťa, z letných táborov sa vždy vracal s úsporami. Po maturite na Fakulte matematiky a fyziky Univerzity Komenského študoval nový odbor matematický manažment. Vo veku 27 rokov bol hlavným ekonómom ministerstva financií a riaditeľom Inštitútu finančnej politiky. Od roku 2016 hosťuje na Stredoeurópskej univerzite. Od januára 2017 bol členom dozornej rady Slovenskej sporiteľne, od februára 2018 je viceguvernerom Národnej banky Slovenska. Z hľadiska svojej kariéry považuje za dôležité, že patrí k prvej generácii, ktorá svetovú ekonomiku študovala v angličtine od zahraničných profesorov. Zanedbateľné nie je ani to, že vďaka materinskému jazyku sa veľa naučil aj od vynikajúcich maďarských odborníkov. Jeho profesionálny život dokazuje, že si vybral dobre."

József Kalacska, pedagóg:

"Jeho kariéra dokazuje aj to, že aj maďarský chlapec zo Žitného ostrova, ktorý základné vedomosti získal v maďarskom jazyku, dokáže vyštudovať náročný a lukratívny odbor a stať sa v ňom špičkovým odborníkom."

Redaktorka:

"Lajos Ódor výrazne zasiahol aj do plánovania aj realizácie ekonomickej politiky Slovenska. Je autorom mnohých odborných článkov a kníh. Často prednáša na univerzitách a medzinárodných konferenciách. Vo svojich doterajších troch knihách popularizuje ekonomické vedy. Popri zodpovednej práci má aj voľný čas, ktorý rád venuje futbalu, no rád si aj zabehá v lese. Veľa číta a s malým zahanbením priznáva, že aj na morskom pobreží dokáže čítať knihy venované matematike a fyzike. Pravda, v rámci relaxu si vyberá tie popularizačné. Má rád ľudí, ktorí svoju prácu robia z celého srdca a chcú urobiť svet lepším miestom. Ekonomický expert, ktorý žije v Bratislave a má dve deti je presvedčený o tom, že pre blahobyt je oveľa dôležitejší počet priateľov, než počet núl na bankovom účte."

Vince Rác:

"Na stoličke pre hosťa ekonóm a viceguverner Národnej banky Slovenska Lajos Ódor. Víтам vás."

Lajos Ódor:

"Dobrý deň."

Vince Rác:

"Kompas a švajčiarsky nožík, to je celé tajomstvo?"

Lajos Ódor:

"Iste, ľahko sa to hovorí, no niekedy nie je ľahké nájsť smer a švajčiarsky nožík nie vždy funguje. Niekedy to môže byť komplikovanejšie."

Vince Rác:

"Dostali ste aj skutočný švajčiarsky nožík, alebo ste to len mysleli v prenesenom slova zmysle?"

Lajos Ódor:

"Hovorím to v prenesenom slova zmysle, no už som uvažoval nad tým, že si jeden kúpim a položím si ho na stôl v kancelárii, aby som videl, že toto mi dalo gymnázium."

Vince Rácz:

"Ako ste si obľúbili matematiku? Mnohým ľuďom naháňa strach, čo vás ako dieťa nasmerovalo k matematike?"

Lajos Ódor:

"Ťažko povedať. Matematika mi totiž nikdy nerobila problémy, v základnej škole či na gymnáziu som nepotreboval vyvinúť nijaké úsilie ani na vyriešenie najťažších prípadov. Hovorí sa, že dnes nikto nič negarantuje, no matematika garantuje, že dve a tri je päť, čo mi dalo pevný bod do života. Zrejme sa mi zapáčilo to, že matematika nie je približná, všetko je presne tak, ako má byť."

Vince Rácz:

"Logika je v živote človeka vždy účinný prostriedok? Aj v ekonomike sa hovorí o psychologických procesoch a len málo aspektov sa dá opísať aj číselne. Aký je váš názor?"

Lajos Ódor:

"Je to v plnej miere pravda. Rád sa pozerám na veci, ktoré sa výrazne líšia od chladnej logiky. Chladnú logiku mám síce rád, ale život funguje inak. Aj nové ekonomické štúdie ukazujú, že nie vždy prijímame rozhodnutia, ktoré sú v plnom súlade s logikou."

Vince Rácz:

"Aký je váš vzťah k peniazom v bežnom živote? Dávate sprepitné? Kto doma vytvára rodinný rozpočet?"

Lajos Ódor:

"Môžem ho pripravovať len ja, keďže sa tomu už dlho venujem. Aj prostredníctvom kníh sa pokúšam ľuďom vysvetliť, že rodinným financiám sa treba venovať systematicky. Dávam aj sprepitné, ale peniaze sú pre mňa ako aj pre iných len jednou vecou v živote. Je dôležité nájsť rovnováhu a veci, ktoré sa peniazmi merať nedajú."

Vince Rácz:

"Neviem, aké staré sú vaše deti, ale riešite s nimi matematické príklady? Viete rátať z hlavy? Človek by predpokladal, že bankár dokáže rátať z hlavy."

Lajos Ódor:

"Ja dokážem, no deti sú orientované skôr humánne. Niekedy ma to aj škrie, ale chápem, že nemôže byť každý matematik či ekonóm. Ak budú mať záujem o inú profesiu, tak sa nepokúsím ich z tej cesty odkloniť, naopak, podávam im pomocnú ruku, aby svoje ciele dosiahli."

Vince Rácz:

"Do akej miery bola vaša cesta priamočiara, mali ste aj plán B, keď ste prišli na matfyz?"

Lajos Ódor:

"Nemal som ani plán A. Bola to náhoda, keď som na gymnáziu mal uviesť, aký odbor chcem študovať, tak odbor, na ktorý som sa neskôr prihlásil, ešte neexistoval. Pred podaním prihlášky na chodbe ma zastavil učiteľ Kalácska, a povedal mi, aby som ako tretí uviedol aj tento nový odbor, čo ak si ho neskôr obľúbil. V lete som potom uvažoval nad matematickým manažmentom, manažment bolo vtedy veľmi populárne slovo, každý chcel byť bankár a manažér."

Vince Rácz:

"Význam slova sme však ani poriadne nechápali."

Lajos Ódor:

"Nechápali sme ho, ale sme vedeli, že budeme zarábať veľké peniaze, ak to budeme robiť dobre, preto to mladých ľudí lákalo. Na tento odbor som sa dostal náhodou."

Vince Rácz:

"Zaujímala vás aj fyzika, na tú ste však zanevreli. Nezostal vo vás nejaký záujem o tento odbor?"

Lajos Ódor:

"Žiaľ, okrem čítania kníh už veľmi nie. Matematika je v ekonomike vždy dôležitá a fyzika pomenej."

Vince Rácz:

"Píšete aj popularizačné knihy, výraz štátne prasiatko, lebo na obálke vašej knihy sú pokladničky v tvare prasiatka. Nehnevá vás, že ľudia len ťažko rozumejú týmto komplikovaným procesom? Keby sme viac rozumeli financiám a svetu čísiel, možno by bol iný aj osud krajiny, aj osud nás samotných."

Lajos Ódor:

"Veľmi ma to hnevá, preto som napísal knihy, v ktorých som sa pokúsil veľmi jednoducho vysvetliť základy finančníctva. Nehnevá ma však to, že ich ľudia nepoznajú, lebo ich nemajú odkiaľ poznať, hnevá ma to, že ešte stále nie sú súčasťou učebných plánov. V ôsmom či deviatom ročníku

základnej školy je to možno predčasné, ale v stredných školách by sme mali potomkov učiť, ako narábať s peniazmi, nehovoriť len o symboloch chemických prvkov, ale aj o veciach, ktoré sú v živote veľmi dôležité. Absolvent vysokej školy, ktorý si chce zobrať úver, nevie posúdiť, aký úver je adekvátny jeho príjmom, či má vstúpiť do dôchodkového piliera, alebo nie, a ak doň vstúpi, kde má peniaze investovať. Na každom kroku sa stretávame s otázkami, ktoré sú veľmi dôležité, no mlčíme o nich."

Vince Rác:

"Máme málo záchytných bodov. Takéto popularizačné knihy môžu prispieť k tomu, aby sa človek rozhodoval rozvážne. Vyrástli ste v malej žitnoostrovej obci, čo bolo potrebné na to, aby ste sa dostali tam, kde ste dnes? Čo potrebuje človek na to, aby dosiahol svoje ciele, aby ich dokázal zrealizovať, existuje na to nejaký recept?"

Lajos Ódor:

"Tí, ktorým sa čosi podarí, vždy hovoria, že recept poznajú. Myslím si však, že za každým úspechom treba hľadať aj šťastie, no treba dodať, že ak človek nie je pripravený, ak nie je erudovaný, tak mu šťastie veľmi nepomôže. Na to, aby človeku pomohlo šťastie, musí byť odborne zdatný. Vždy som tvrdo pracoval na tom, aby som v tom, čo robím, patril k najlepším, pričom som nemyslel na Žitný ostrov či Slovensko, ale aspoň na úroveň Európskej únie. Napriek tomu, že som v pozícii, v ktorej som, ma vždy čosi poháňa dopredu, učím sa od druhých, snažím sa od nich odpozeráť triky a tajomstvá. Človek by sa nikdy nemal zastaviť s tým, že mu stačí to, čo dosiahol. Vždy som mal v sebe motor, ktorý ma poháňal vpred."

Vince Rác:

"Prijmáte vážne rozhodnutia, rozhodujete sa ľahko, alebo si nad nimi veľa lámete hlavu? Aký ste typ?"

Lajos Ódor:

"Závisí to od okolností. Keď mám na rozhodnutie málo času, tak som dokážem rozhodnúť aj pomerne rýchlo na základe informácií, ktorými práve disponujem. Ak však viem, že ide o veľmi vážne rozhodnutie je naň dostatok času, tak sa rád do problematiky ponorím, aby sme nerozhodovali povrchno a emocionálne, ale na základe odborného zváženia. Platí to v podstate o každom väčšom ekonomickom rozhodnutí, pri ktorom som bol, spomínam na ne rád."

Vince Rác:

"Ako znášate bremeno zodpovednosti? Otázky, o ktorých spolurozhodujete, majú dopad na osud krajiny. Neťaží vás z času na čas toto vedomie?"

Lajos Ódor:

"Ťaží ma to viac ako niektorých politikov, ktorí z voleja zavádzajú nové reformné procesy. Po istom čase sa však človek koncentruje najmä na to, čo je za číslami, aké ekonomické procesy prežívajú. Neslobodno myslieť na to, že Jožo, Fero či teta Marika, musíme od týchto vecí abstrahovať a sústrediť sa na to, aké dôsledky to bude mať pre krajinu. Veci treba vnímať nielen z krátkodobého, ale aj z dlhodobého hľadiska, lebo Niekedy je to, čo je z krátkodobého hľadiska úspech, z dlhodobého hľadiska pre krajinu nevýhodné."

Vince Rác:

"Toto je publicistická a nie politická relácia, no keďže ste ich už spomínali, zaujíma ma, či je ťažké nájsť spoločnú reč s politikmi. Boli ste aj poradca a rozhodnutia prijímate spravidla s politikmi. Rozpráva sa s nimi ľahko, alebo je to skôr ťažšie?"

Lajos Ódor:

"To je zaujímavá otázka, lebo v mnohých krajinách je množstvo dobrých ekonómov, no ekonomická politika týchto krajín nie je veľmi dobrá, lebo chýba dialóg medzi ekonómami a politikmi. Vždy som mal šťastie, či už bola reč o daňovej reforme, eure, dlhovej brzde, alebo reforme hodnota za peniaze, všade som našiel uši, ktoré do istej miery dali na argumenty. Netvrdím, že sa zhodneme so všetkými 150-timi poslancami, no vždy sa nájdu dvaja-traja ľudia, ktorí majú rovnaké ciele ako my. Podľa mňa je jednou z výhod Slovenska to, že sa v ňom uskutočnilo pomerne veľa ekonomických reforiem, ktoré inde nemali nijakú šancu. Stalo sa tak vďaka tomu, že sa našli politici, ktorí boli ochotní hovoriť s nami, ekonómami. Nie je to ľahké, treba nájsť adekvátny tón a motivácie, ktoré politikov zaujímajú, no ešte vždy máme zopár politikov, ktorí počúvajú ekonómov."

Vince Rác:

"Nejako tak som si to predstavoval, že treba nájsť spoločný jazyk. Prezradte nám, pokiaľ o tom môžete hovoriť, ako vyzerá deň viceguvernéra Národnej banky Slovenska? Človek by si myslel, že sedíte na vreciach s peniazmi, ale nie je to tak."

Lajos Ódor:

"Nie, myslím, že v Národnej banke nie je teraz ani jedno vreco."

Vince Rác:

"Nie je to tajomstvo? Dávajte si pozor."

Lajos Ódor:

"Pri vrcholových predstaviteľoch je najdôležitejšia riadiaca práca. Máme veľa úloh, dozeráme na banky a aby v ekonomike bolo vždy toľko hotovosti, koľko je potrebné, aby fungoval obrat peňazí, zvažujeme investovanie štátnych rezerv... O aktuálnych strategických otázkach rozhoduje Banková rada. Je to pomerne zaujímavá práca, keďže rozhodnutia pomerne významne ovplyvňujú ekonomické procesy."

Vince Rácz:

"Vždy som chcel položiť dve otázky: Kde sú peniaze štátu? Kde sú peniaze z účtu, keď si človek vyberie hotovosť, ale platí priamo z účtu? Kde sú tie peniaze? Kde sú moje peniaze a kde sú peniaze štátu?"

Lajos Ódor:

"Krajina je zadlžená, veľa peňazí nemá... Peniaze má u iných. V peňažnom obrate peniaze neexistujú, je to len digitálna informácia, jednotky a nuly. Peniaze reálne existujú len vtedy, keď si niekto vyberie hotovosť, vtedy jednotky a nuly z nášho účtu zmiznú a dostaneme hotovosť do ruky. Je možné, že o 20 či 30 rokov hotovosť nebude, všetko budeme platiť kartou a farebné papieriky nebudú nikomu chýbať."

Vince Rácz:

"Aké je potom krytie týchto digitálnych číselných radov?"

Lajos Ódor:

"To je dobrá otázka, lebo bez krytia by krajina mohla nabrať zlý smer. Národná banka Slovenska má svoj fond hodnôt, máme mnoho prostriedkov, ktoré tieto peniaze kryjú. Nechcem teraz zachádzať do podrobností, no môžeme byť pokojní, peniaze nie sú síce stopercentne kryté napríklad zlatom, no v Národnej banke Slovenska sú hodnoty, ktoré znamenajú krytie na tieto peniaze."

Vince Rácz:

"Svet má aj svojich hviezdnych ekonómov, dáte na názory slávnych kolegov? Na koho dáte? S myšlienkami ktorého ekonóma sa rád stotožňujete?"

Lajos Ódor:

"Neviem, nikdy som nebol typ fanúšika, ktorý si niekoho vyberie, sleduje len jeho a jeho slová by najradšej tesal do kameňa. Možno aj vďaka matematike mám rád myšlienkové schémy, oslovujú ma veľmi dobre myšlienky, nad ktorými ďalej uvažujem, zoberiem si papier a ceruzku a preverím, čo je pravda a čo nie. Často sa stáva, že ekonóm vyniká v jednej téme, v ktorej dokáže povedať veľa nového. Ešte stále však neplatí, že ak je ekonóm dobrý v jednej téme, tak je dobrý vo všetkých. Na hviezdnych ekonómoch mi neraz vadí, že oblasť, v ktorej sú dobrí je v poriadku, no prezentujú sa ako tí, čo dokážu zodpovedať každú otázku svetovej ekonomiky, hoci v iných oblastiach by mali byť podľa mňa oveľa skromnejší."

Vince Rácz:

"Keďže už spomínate svetovú ekonomiku, zrejme sa vás mnohí pýtajú, či sa dá čakať ďalšia vlna krízy, alebo tým, čo vypuklo v roku 2008, už máme toto hrozné obdobie za sebou? Aký je váš pohľad?"

Lajos Ódor:

"Krízy boli a budú, to je tá horšia správa, lepšia správa je tá, že z krízy v roku 2008 sme sa veľa naučili, finančný systém a samotné banky majú viac kapitálu, sú v oveľa lepšej kondícii ako v roku 2008. Keby sa stalo niečo podobné čo v roku 2008 spustilo krízu, tak sme na to lepšie pripravení, čo je prvá dobrá správa. A druhá dobrá správa je to, že tam, kde by bol prípadne problém, v prvej vlne nebudú pýtať peniaze od daňového poplatníka, ale od investorov, ktorí investovali do banky. Situácia sa zmenila, prípadné veľké bremeno neponesú daňoví poplatníci. Treba však rátať s tým, že v ekonomike nie sú len dobré, ale aj zlé časy. Iste príde ťažšie obdobie, no nezanechá vo svetovej ekonomike také hlboké rany, ako kríza v roku 2008."

Vince Rácz:

"Všimneme si včas, že sa zmráka? Kríza v roku 2008 prišla z perspektívy laika nečakane a svet prepadla náhle. Hovorí sa, že čierna labuť zrazu dopláva, nikto ju nečaká, ale predsa ju máme na očiach. Dokážeme už krízu včas rozoznať, alebo krach opäť príde nečakane?"

Lajos Ódor:

"Signály ukazujú, že svetová ekonomika sa do dvoch, troch rokov spomalí. Kríza je však vždy nečakaná, keby sme ju očakávali, tak už pred ňou prijmemo rozhodnutia, aby sme jej zabránili. Dôležité je to, že ak aj príde kríza, nepríde odtiaľ, odkiaľ prišla posledná, lebo v tej oblasti sme už pripravení. Nedá sa však vylúčiť, že v nasledujúcich desiatich či pätnástich rokoch príde ďalšia kríza. Ako som už povedal, nemyslím si, že bude mať taký veľký dopad na svetovú ekonomiku, ako v roku 2008."

Vince Rácz:

"Nechcem sa ponoriť do tejto problematiky, preto vás poprosím o krátku odpoveď na otázku, či sa kríza z roku 2008 vyriešila. Kríza začala tým, že sa mnoho amerických domácností zadlžilo do tej miery, že nedokázali splácať svoje hypotéky. Tie peniaze už splatili, alebo boli dlhy odpustené, odpísané, zabudlo sa na ne?"

Lajos Ódor:

"Časť splatili, časť odpísali, v dôsledku toho, že peniaze nedokázali vymôcť, veľa investičných bánk skrachovalo. To viedlo k tomu, že vo svetovej ekonomike bolo oveľa menej úverov, zadlžené domácnosti menej míňali, a tieto dve veci spôsobili, že kríza bola veľmi hlboká."

Vince Rácz:

"Nechajme svetové problémy iným, ako relaxujete? Počuli sme, že beháte a rád ste hrali futbal."

Lajos Ódor:

"Futbal si rád zahrám dodnes. Na základe úvodnej reportáže by si človek mohol myslieť, že mám kockatú hlavu, že som sa venoval len matematike a fyzike."

Vince Rácz:

"Možno si to ľudia myslia právom, veď na kúpalisko si beriete hlavolamy."

Lajos Ódor:

"Možno na tom niečo je, no na svoje ospravedlnenie by som spomenul dve veci, že som sa aktívne venoval aj iným predmetom a veľa som športoval. Aj na gymnáziu som bol vždy medzi futbalistami, preto ma spolužiaci nevnímali ako kockatú hlavu, ale ako dobrého priateľa. So spolužiakmi z gymnázia sa stretávame prakticky každý rok, keďže sme boli súdržná trieda."

Vince Rácz:

"Rád sa tam vraciate?"

Lajos Ódor:

"Rád sa tam vraciam, lebo v tom období človek dozrieva, tam sa ukazuje, že už nie je len dieťa, ale niečo z neho aj bude. Triede vďačím za veľa, vďaka nej som sa stal takým človekom, akým som."

Vince Rácz:

"Iste ste si s radosťou pozreli aj túto reláciu. Teší ma, že ste prišli."

Lajos Ódor:

"Ďakujem za pozvanie."

Poznámka: Relácia bola odvysielaná v maďarskom jazyku so slovenskými titulkami